

10. Психологія / За ред. А.А. Смірнова. 1962. С. 559.
11. Психологія: словник / За ред. А.В. Петровського та М.Г. Ярошевського. 1990. С. 494.
12. Шукіна Г.І. Педагогічні проблеми формування пізнавальних інтересів учнів. 1988. С. 208.

The article deals with the actual problems of activating cognitive interest of modern student youth due to the organizing game activity at the lessons of Psychology and Pedagogics. We considered the notion of interest that stimulates the cognitive activity of the participants of the educational process. We also paid attention to the research of the problem of cognitive interest development and educational activity of the students and their mutual relationship. In the structure of interest three components were distinguished: knowledge that a person has in a particular branch, successful practical activity in this branch and emotional satisfaction on the basis of joy that a person gets in the connection with the result of practical activity. There are also characteristics of four stages of interest development: concernment, curiosity, cognitive interest, theoretical interest.

We distinguished the main stages of formation of cognitive interest: the preparing of the ground for the appearance of cognitive interest – creating of the conditions that are favorable for developing of the necessity in knowledge and proper kind of activity; organizing of the activity in which true cognitive interest is formed. Besides, we mentioned the main conditions of cognitive interest formation that are the following: understanding of the content and meaning of the learnt material; the existence of something new in the learnt material and in the approach to its consideration; emotional attraction of learning; the availability of optimal system of training creative exercises and cognitive tasks for the proper portion of program material.

Here is grounded the idea that exceptional meaning of the game activity is explained by the fact that the game implements the psychological mechanism of the cognitive activity itself. The main functions of game activity are characterized; they are the following: motivation, self-implementation, development, communication, diagnostics, correction, entertainment.

In the article we proposed some kinds of games that can be used in the educational process of higher educational establishment. Some of them are games-exercises, game discussions, game situations, roleplaying and business games, computer business games, etc. There are the examples of the use of some games during the study of some pedagogical and psychological subjects.

Key words: interest, cognitive interest, activating, game, game activity, business game, roleplaying.

УДК 371.4

DOI: 10.32626/2309-9763.2019–27.133-140

Сергій Черняк
Serhii Cherniak

МОДЕЛЮВАННЯ ЯК МЕТОД ТЕОРЕТИКО-ЕМПІРИЧНОГО ОБҐРУНТУВАННЯ ВИХОВНИХ СИСТЕМ

MODELLING AS A METHOD OF THEORETICAL AND EMPIRICAL JUSTIFICATION OF EDUCATIONAL SYSTEM

Стаття присвячена визначенню специфіки моделювання як методу теоретико-емпіричного обґрунтування виховних систем. Проблема моделювання різних виховних систем є однією з ключових у сучасній педагогіці. Педагог розглядає модель виховного простору вільного самовизначення особистості, основними структурними одиницями якої є фізичне оточення, соціально-психологічні фактори та програма виховання. Учений аналізує компоненти структурної моделі виховного простору вільного самовизначення особистості: просторово-предметний, соціально-психологічний, організаційно-педагогічний. Дослідник вивчає модель

підготовки вчителів до естетичного виховання школярів у сучасному інформаційному просторі, яка включає цільовий, мотиваційний, змістовний, операційний і результативно коректувальний компоненти.

Ключові слова: моделювання, метод, виховні системи, естетичне виховання

Традиційними прикладами виховних систем є авторські виховні системи. Однією з таких систем є обґрунтована нами система особистісно-соціального виховання. В аспекті досліджуваної проблеми ми вважаємо за доцільне подати провідні моделі виховання, оскільки вивчення теоретичних основ концепції створює сприятливе підґрунтя для її практичного моделювання.

Модель являє собою уявне або умовне зображення, аналогічне кількості предмета, процесу чи явища, що відображає у символічній формі їх основні типові риси. Модель допомагає відтворити цілісність досліджуваного об'єкта, його структуру, етапи, методи та принципи дії, а також підтримувати його на всіх етапах дослідження.

У процесі тлумачення сутності методу моделювання ми посилаємося на дослідження Д.Н. Хорафаса та А.А. Братко. Д.Н. Хорафасом моделювання визначається як динамічна аналогія. У більш загальному вигляді ця думка сформульована А.А. Братко, який розглядав моделювання як науковий метод дослідження різних систем шляхом побудови моделей цих систем, які зберігають деякі основні особливості предмета дослідження.

Мета статті – визначити специфіку моделювання як методу теоретико-емпіричного обґрунтування виховних систем.

Відзначимо, що проблема моделювання різних виховних систем є однією з ключових у сучасній педагогіці, до якої у власних наукових роботах звертається чимало науковців. Так, А.М. Растригіною в докторській дисертації “Розвиток теорії вільного виховання у вітчизняній і зарубіжній педагогіці кінця XIX – першої половини XX століття” розроблено модель виховного простору вільного самовизначення особистості, основними структурними одиницями якої є фізичне оточення, соціально-психологічні фактори та програма виховання. Відповідно, структурна модель цього простору містить три базові компоненти: просторово-предметний, соціально-психологічний та організаційно-педагогічний. Основні вимоги до проектування просторово-предметного компонента такі:

- організація гетерогенної та складної структури виховного середовища створює можливість для здійснення просторового та предметного вибору всіма суб'єктами виховного процесу. У такому просторі можна не тільки відшукувати, але й конструювати предмети сенсорної, маніпулятивно-пізнавальної, ігрової та художньої активності. Різноманітний і структурно складний виховний простір надає низку можливостей, стимулюючи вияв самостійності та суб'єктної активності вихованців. Становлення особистості можна уявити як розгортання її потенційних можливостей, а процес виховання як пошук, розпізнавання, формування власного образу “Я”. Роль виховного середовища при цьому полягає в створенні сприятливих умов і можливостей для життєвого самовизначення особистості, розкриття індивідуально своєрідних способів освоєння культури, розвитку власної унікальності та взаємодії зі світом і суспільством, і на цій основі – відповідальності за обрану життєву траєкторію;
- організація взаємозв'язку різних функціональних зон виховного простору дає змогу сприймати різні види виховної діяльності як взаємозумовлені та взаємодоповнюючі. Сутність взаємозв'язку функціональних зон полягає в можливості багатofункціонального використання тих чи інших елементів предметного середовища та включення їх у різні функціональні структури виховного процесу;
- організація гнучкості та керованості виховного простору забезпечує можливість вияву творчої, перетворюючої активності. Такий простір покликаний створити передумови для трансформації навколишнього предметного світу, дозволяє функціонально змінювати різні предмети в залежності від конкретних умов виховного процесу. Гнучкість і керованість

- виховного середовища створюють унікальні можливості для педагогів, які можуть спонукати учнів до активності, прийняття самостійних рішень не тільки вербальними засобами, але й шляхом відповідної оперативної зміни просторово-предметного оточення;
- індивідуалізація виховного простору задовольняє потреби вихованців у персоналізації. Наявність такої індивідуалізованої теорії забезпечує відчуття фізичної та емоційної безпеки, задовольняючи базову біологічну потребу (за А. Маслоу), що є необхідною умовою особистісного розвитку;
 - організація автентичності виховного простору забезпечує суб'єктам можливість функціонування в найбільш сприятливому для них ритмі та стилі (тобто у відповідності з життєвими проявами особистості).

Соціально-психологічний компонент виховного простору покликаний стимулювати суб'єктну активність і вільне самовизначення особистості. Основні вимоги до проектування зазначеного компоненту наступні: 1) взаєморозуміння та задоволеність взаєминами всіх суб'єктів виховного процесу; 2) переважно позитивний настрій усіх його суб'єктів; 3) авторитетність педагогів; 4) участь усіх суб'єктів у керуванні виховним процесом; 5) згуртованість і свідомість усіх суб'єктів.

Взаєморозуміння та задоволеність взаєминами зумовлюється насамперед доброзичливістю вихователів і вихованців, взаємно позитивним оцінюванням.

Переважно позитивний настрій суб'єктів виховного процесу визначається спільною підготовкою до цікавих, радісних подій, а також періодичною участю в ігрових ситуаціях. При підготовці до емоційно значущих подій (свят, вечорів, виставок, фестивалів і т. д.) формується почуття оптимізму, впевненості в цікавому та насиченому завтрашньому дні. Ігровий настрій виховного процесу забезпечує можливості для вияву творчої активності всіх суб'єктів виховного процесу, в тому числі педагогів, дозволяє подолати психологічні бар'єри, оптимістично оцінити своє сьогоднішнє та майбутнє і, головне, коректує весь характер міжособистісних відносин у виховному просторі.

Авторитетність педагогів набуває особливого значення в умовах особистісно орієнтованого виховання, коли система міжособистісних відносин будується на суб'єкт-суб'єктній основі; взаємодія учасників виховного процесу має не тільки міжрольовий, але й значною мірою міжособистісний характер; у виховній структурі утверджується демократичний стиль керівництва.

Участь усіх суб'єктів у керуванні виховним процесом виступає як важлива розвивальна можливість виховного простору, що забезпечує становлення суб'єктної активності особистості. Діяльність, яку здійснюють суб'єкти у виховному процесі, може мати розвивальний характер лише в тому випадку, якщо самі учасники ініціюють її, визначають спрямованість і психологічно включаються в неї.

Згуртованість і свідомість – необхідна передумова ефективного функціонування виховного простору, який у цьому випадку стає “інструментом” особистісного розвитку кожного суб'єкта виховного процесу. Провідна роль у забезпеченні особистісно розвивального потенціалу виховного простору належить організаційно-педагогічному компоненту, який визначає характер взаємодії суб'єктів виховного процесу з предметним і соціально-психологічним оточенням.

Як наголошує А.М. Растрігіна, ефективне функціонування виховного простору вільного самовизначення особистості передбачає особливий тип педагогічної діяльності, що підтримує розвиток суб'єктної активності вихованців. Це, у свою чергу, висуває особливі вимоги до педагогів, здатних розв'язувати ці завдання. Визначальну роль відіграє їхня особистісна та професійна позиція, яка дозволяє працювати в руслі педагогіки свободи. Основними складовими компонентами такої позиції є: сприйняття особистості вихованця як цінності; позитивна Я-концепція педагога; орієнтація на інваріантні принципи педагогіки свободи [4].

В.І. Мирошніченком у кандидатській дисертації “Підготовка вчителів до естетичного виховання школярів у сучасному інформаційному просторі” розроблено однойменну модель, яка включає цільовий, мотиваційний, змістовний, операційний і результативний

коректуючий компоненти. Цільовий компонент функціонально поєднує мету – оволодіння вчителями педагогічними технологіями виховання естетично грамотної особистості, та завдання: а) виховувати в учителів естетичне сприймання сучасного інформаційного простору; б) надати педагогам знання про засоби масової інформації та специфіку їх впливу на особистість; в) розкрити естетико-педагогічний потенціал засобів масової інформації; г) формувати вміння орієнтуватися в інформаційному просторі; д) вибирати особистісно значущу інформацію; е) толерантно оцінювати естетичні смаки інших людей; є) здійснювати оптимальний вибір педагогічних технологій естетичного виховання.

Мотиваційний компонент включає проведення й аналіз педагогічних досліджень стосовно функціонування засобів масової інформації в конкретній місцевості, специфіки учнівських зацікавлень у сфері інформаційної продукції.

Змістовий компонент моделі характеризується цілісністю, багаторівневістю, варіативністю та конкретизацією діяльності педагога.

Операційний компонент інтегрує педагогічні підходи: проблемно пошуковий виклад теоретичного матеріалу; аналіз продукції засобів масової інформації з ілюстрованим показом періодичних видань, прослуховуванням аудіо записів, переглядом відео каналів тощо; обговорення результатів проведених досліджень з визначенням естетичних смаків споживачів інформаційної продукції, моделювання педагогічних технологій формування естетично грамотної особистості, їх апробація на практиці, самостійне розв'язання педагогічних завдань з подальшим аналізом результатів виконаної роботи.

Результативно-коректуючий компонент відображає педагогічний моніторинг і включає діагностику й оцінку результатів педагогічного процесу, обґрунтування перспектив його розвитку.

Відповідно до зазначеної моделі, підготовка вчителів до естетичного виховання школярів передбачає реалізацію наступних взаємопов'язаних етапів: 1) у ході лекційних і практичних занять формувати педагогів як естетично грамотних особистостей; 2) у процесі практичних і лабораторних занять допомогти їм оволодіти конкретними педагогічними технологіями; 3) упроваджувати педагогічні технології естетично грамотної особистості в навчально-виховний процес; 4) діагностувати, оцінювати результати виховної роботи, здійснювати педагогічний моніторинг. Успішне впровадження запропонованої моделі передбачає гармонійне поєднання лекційних і практично-лабораторних форм навчання, використання оптимальних методів, прийомів, педагогічних технологій, реалізацію гностичної діяльності [2].

Н.А. Молодиченко в кандидатській дисертації “Психолого-педагогічна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до морального виховання підлітків” розробила однойменну модель із використанням засобів народної педагогіки на основі врахування принципів демократизації, гуманізації навчально-виховного процесу, народності виховання, відповідності сучасним вимогам. Модель складається з таких компонентів: потребнісно-мотиваційного, пізнавального та практично-діяльнісного.

Потребнісно-мотиваційний компонент надає всьому процесові професійної підготовки (навчальній, науково-дослідницькій роботі та педагогічній практиці студентів) усвідомленого, цілеспрямованого характеру, виховує у студентів педагогічну захопленість як чинник стимулювання професійної творчої підготовки майбутнього вчителя, орієнтує на оволодіння знаннями моральних норм, їх емоційного сприйняття, вміннями та навичками щодо використання засобів народної педагогіки в моральному вихованні підлітків.

Пізнавальний компонент готовності сприяє свідомому засвоєнню певної сукупності знань і категорій німецької етнопедагогіки, народознавства як ефективних засобів морального виховання, а також сутності та соціально-педагогічних функцій морального виховання, художньої, науково-методичної літератури з питань морального виховання; здійсненню аналізу етнопедагогічної, етнолінгвістичної літератури щодо визначення педагогічної цінності морального виховання. При вивченні психолого-педагогічних, загальноосвітніх, спеціальних, методичних дисциплін

пізнавальний компонент спільно з мотивуючим створює умови для реалізації практично-діяльнісного компоненту в професійній підготовці студентів до морального виховання.

Практично-діяльнісний компонент спрямований на систематизацію знань, необхідних для здійснення цілісного аналізу процесу використання народних традицій у педагогічній діяльності. Складовими цього компоненту є вміння та навички, зокрема: планувати, визначати та розробляти режисуру виховних заходів на основі знань німецької народної педагогіки як засобу морального становлення підлітків, визначати критерії вибору засобів народної педагогіки для виховних цілей, умінь вивчати, узагальнювати, переосмислювати масовий і перспективний педагогічний досвід з морального виховання, проводити педагогічний експеримент, організувати творчу роботу учнів із вивчення народних традицій, керувати гуртками народної творчості, розвивати пізнавально-творчу активність через проведення пошукової етнопедагогічної роботи відповідно до учнівських уподобань, нахилів, здібностей, розкривати роль усної народної творчості в моральному вихованні підлітків.

Створена модель уможливує прогнозування подальшого розвитку професійної підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до морального виховання підлітків у позакласній роботі. Зазначена модель, поряд із тим, що включає елементи традиційної дидактичної тріади – знання, вміння, навички, передбачає формування в майбутнього вчителя німецької мови соціальної компетентності й досвіду у сфері взаєморозуміння, толерантності, побудови спільного європейського дому, культурного розмаїття, проте із збереженням власних культурних надбань. Основними етапами підготовки майбутнього вчителя іноземної мови до морального виховання підлітків визначено актуалізаційний, навчально-інформаційний, систематизаційний, пошуково-дослідницький, реалізаційний [3].

С.М. Кондратюк у кандидатській дисертації “Інтегративний підхід до виховання в молодших школярів здорового способу життя” розроблено однойменну модель. Реалізація процесу виховання в молодших школярів здорового способу життя за умови впровадження інтегративного підходу здійснювалась шляхом об’єднання трьох напрямів виховних впливів.

Завдання першого напрямку виховного впливу полягало в ознайомленні та розширенні уявлень молодших школярів про здоровий спосіб життя за умови збагачення змісту навчальних предметів фізіологічними, біоритмологічними, медичними та гігієнічними знаннями. Так, предмети “охорона життя та здоров’я учнів”, факультативний курс “валеологія” доповнювались медичними, фізіолого-гігієнічними аспектами здорового способу життя; “навколишній світ” і “природознавство” знайомили молодших школярів з основами біоритмології; на уроках фізичного виховання відбувалося оволодіння навичками та вміннями ведення здорового способу життя засобами гігієни та фізичної культури. Виховний вплив на молодших школярів здійснювався не лише в навчальному процесі, але й поза ним.

Другий напрям координував вплив виховуючих суб’єктів з метою формування в молодших школярів здорового способу життя. Учасники виховного процесу застосовували відповідні своїм можливостям форми і методи роботи з дітьми. Для педагогів це були уроки, класні та виховні години, факультативні заняття, гуртки, секції, де використовувалися наступні методи виховання: бесіди, розповіді, виховні ситуації, вправи, змагання тощо. Медичними працівниками та психологами застосовувалась діагностика, корекція, психотренінги, тестування тощо. Батьки слідкували за дотриманням дітьми режиму, проводили бесіди на оздоровчу та гігієнічну тематику, показували особистий приклад. Особливе місце в системі оволодіння учнями знань і вмінь щодо вимог здорового способу життя посідали ігри – дидактичні, рольові, імпровізовані тощо. Часто вони відігравали роль домашнього завдання, в якому діти використовували свої знання та життєвий досвід.

Третій напрям передбачав удосконалення організаційно-педагогічних умов виховання в молодших школярів здорового способу життя шляхом створення в навчально-виховних закладах служби управління вихованням здорового способу життя учнів початкових класів. Мета діяльності такої служби полягала в забезпеченні, зміцненні, збереженні та відтворенні

здоров'я молодших школярів у навчально-виховному процесі. Кожна підструктура цієї служби (рада педагогів, психолого-фізіологічна служба, служба традиційних і нетрадиційних методів оздоровлення) виконувала свої завдання та мала відповідні засоби їх вирішення.

Таким чином, дисертантка С.М. Кондратюк доходить висновку, що модель інтегративного підходу до виховання здорового способу життя в молодших школярів базується на соціально зумовленій цілісності активно взаємодіючих учасників оздоровчого процесу (педагогів, медичних працівників, психологів, батьків) духовних і матеріальних чинників, спрямованих на формування в умовах школи та поза її межами фізичного і психічного в особистості, здатної до саморозвитку та вдосконалення [1].

О.Т. Шпаком у докторській дисертації "Теорія та практика підготовки педагогічних кадрів до економічного виховання школярів у системі безперервної освіти" розроблено модель підготовки майбутнього вчителя до економічного виховання учнів, яка розглядається дисертантом у трьох аспектах: теоретичному, практичному та методичному.

Теоретичний аспект передбачає формування у студентів економічних понять і категорій, вивчення ними економічних законів розвитку суспільства, економічної політики, галузевих знань економіки та освіти як продуктивної сили суспільства.

Практичний аспект має за мету формування економічних умінь і навичок аналізу економічної ситуації, здійснення об'єктивної оцінки економічних явищ і фактів економічної дійсності, раціональної організації навчальної, трудової або іншої діяльності, необхідність залучення учнів до цих видів діяльності.

Методичний аспект відображає специфіку економічної освіти студентів педагогічних навчальних закладів і характеризується знаннями теорії економічного виховання, шляхів і засобів, методів і прийомів здійснення економічної освіти та виховання учнів у навчальному процесі, в позакласній роботі, в суспільно-корисній продуктивній праці, знаннями й уміннями раціональної організації різних видів діяльності школярів тощо.

О.Т. Шпак наголошує, що жодне питання економічної освіти та виховання не може бути реалізоване, якщо не буде чітко продуманий управлінський аспект. На його думку, керівник школи, вчитель-предметник, класний керівник, інші працівники школи повинні володіти основами управління економічною освітою та вихованням учнів [6].

Г.П. Пустовітом у докторській дисертації "Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах" розроблено функціональну модель екологічної освіти і виховання учнів у навчально-виховному процесі позашкільних навчальних закладів еколого-натуралістичного профілю. Центром зазначеної моделі є учень, оскільки саме він, за повної чи часткової допомоги педагога, визначає основні напрями, обсяги, час, інтенсивність і навіть результативність власної навчально-пізнавальної, дослідницької діяльності та конкретної природоохоронної роботи.

З останнім пов'язана низка притаманних позашкільному навчальному закладу організаційно-педагогічних умов, дотримання яких забезпечує стабільність виховання і навчання учнів у гуртку. Це: відсутність звичної для учнів оцінки та щоденників успішності, що забезпечує комфортність життєдіяльності особистості; можливість змінювати види, рівні складності виховного і навчального змісту відповідно до особистісних можливостей, а також форми чи конкретне спрямування своєї навчальної та дозвільної діяльності; відображення у змісті екологічної освіти і виховання цілісності навколишнього середовища, науковості, системності та конкретної практичної спрямованості цього змісту; формування ціннісних орієнтацій і мотивів екологічно доцільної поведінки у змісті освіти та виховання.

Така особливість навчально-виховного процесу позашкільного навчального закладу визначає специфіку діяльності педагога, спрямовану на ефективне формування компонентів екологічної вихованості учнів. Це досягається за умови, коли в професійній діяльності педагога поєднуються такі її складові: соціально-педагогічна (розкриває сутність проблем взаємодії модель людини та суспільства з природою; наслідки цієї взаємодії як морально-соціальної категорії); психолого-педагогічна (характеризує побудову змісту екологічної освіти

і виховання, підходи та засади його реалізації); спеціально-наукова (сприяє усвідомленню учнями сутності екологічних проблем і шляхів їх вирішення на локальному, регіональному та глобальному рівнях); діяльнісно-процесуальна (характеризує змістове наповнення, напрями, обсяги, інтенсивність та алгоритм діяльності особистості з вивчення й охорони довкілля); предметно-операційна (сприяє усвідомленню учнями взаємозв'язків і взаємозалежностей у системі "природа-людина-суспільство", визначає обсяг і спрямування навчально-пізнавальної, дослідницької діяльності та безпосередньої природоохоронної роботи учнів).

На підставі цього дисертант доходить висновку, що мета екологічної освіти і виховання учнів у позашкільних навчальних закладах еколого-натуралістичного профілю є органічною єдністю виховних, навчальних і розвивальних цілей та полягає в ефективному формуванні компонентів екологічної вихованості особистості. Основою цих процесів є оволодіння учнями екологічними знаннями, інтелектуальними вміннями, формування ціннісного ставлення до природи.

Проаналізовані вище моделі слугують засобом теоретико-емпіричного представлення потенційних можливостей того чи іншого напрямку виховної діяльності. Загалом ж за ступенем впливу на особистість вихованця можна виділити такі моделі виховання:

- директивна модель виховання, сутність якої полягає у визнанні за вихователем як більш зрілої, досвідченої, знаючої людини права визначати мету виховання, а також педагогічні шляхи, способи та засоби її реалізації. В цій моделі від вихованців вимагається виконувати розпорядження і вказівки педагога, визнавати його провідну роль як людини, покликаної спрямовувати їхній розвиток, розв'язувати важливу соціальну проблему – виховувати інших людей. Директивне виховання ґрунтується на припущенні, що для повноцінного життя в суспільстві люди повинні засвоїти певні соціальні ролі (громадянина, члена сім'ї, представника професійної, конфесійної групи тощо). А для цього вони мають оволодіти певними способами діяльності та спілкування, нормами поведінки, знаннями та цінностями, що створені попередніми поколіннями. У контексті директивної моделі педагогічна взаємодія здебільшого набуває форм прямого впливу вихователя на вихованця. При цьому наставник не приховує своєї позиції ведучого. Навпаки, він демонструє це дитині, закликаючи та зобов'язуючи її підкорятися його вимогам;
- модель прихованого виховного впливу. В контексті цієї моделі виховання розуміється як маніпуляція – прихований вплив педагога на вихованця з метою формування у нього бажаних якостей. Добиваючись своєї мети, вихователь прагне непомітно для дитини викликати в неї наміри, які не збігаються з її актуальними прагненнями. В результаті здійснюється приховане програмування думок, прагнень дитини, яка не усвідомлює педагогічного впливу і не знає кінцевої мети вихователя. Модель маніпулятивного виховання постає як досить ефективний спосіб організації взаємин учасників виховного процесу. Вона аж ніяк не передбачає маніпулювання дитиною всупереч її інтересам. Конструктивна маніпуляція у вихованні є позитивним засобом розвитку особистості, її самосвідомості, самостійності та відповідальності;
- модель виховання-сприяння. В основі цієї моделі лежить віра в конструктивне, активне, творче начало людської природи, в її первісну моральність і доброту, альтруїстичну та колективістичну спрямованість, у здатність дитини спрямовувати свій розвиток, розуміти власне "Я". відповідно до установок педагогіки сприяння вихователь повинен не вести дитину за собою і навіть не спрямовувати її розвиток, а йти за нею, підтримувати її в самореалізації, допомагати їй у розв'язанні власних проблем. Це позиція помічника, який створює умови для саморозвитку особистості. У процесі сприяючого виховання педагог і вихованець виявляються рівноправними суб'єктами, співтворцями педагогічного процесу, відносини між ними набувають справді суб'єкт-суб'єктного характеру. Вчитель виступає як суб'єкт, тому що саме від нього залежить, чи буде обрано дану модель педагогічної взаємодії. При цьому він налаштований на те, щоб не підганяти дитину під державні, суспільні чи свої власні уявлення про виховний ідеал, а свідомо прагне до того, щоб формувати уявлення про майбутній образ дитини, виходячи з неї самої, стимулюючи

її самостійну й дедалі зростаючу участь у цьому процесі. За такого підходу дитина стає справжнім суб'єктом свого розвитку. Саме від її внутрішнього світу, потенціалу, інтересів і проблем залежить мета виховання та засоби її досягнення [5].

Таким чином, специфіку моделювання як методу теоретико-емпіричного обґрунтування виховних систем убачаємо у висвітленні педагогічних процесів та явищ, які ґрунтуються на заміні конкретного об'єкта досліджень (оригіналу) іншим, подібним до нього (моделлю). Поліпарадигмальність моделювання, а також наявність таких різноманітних концепцій і моделей виховання свідчить про диференціацію підходів щодо визначення джерел і способів реалізації виховної мети. В подальшому перспективним може бути відображення мети, принципів, методів, напрямів, функцій виховної діяльності в контексті застосування методу моделювання з урахуванням вимог сучасної освітньо-виховної практики.

Список використаних джерел

1. Кондратюк С.М. Інтегративний підхід до виховання в молодших школярів здорового способу життя: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.07 / Інститут проблем виховання АПН України. Київ, 2003. 195 с.
2. Мирошниченко В.І. Підготовка вчителів до естетичного виховання школярів в сучасному інформаційному просторі: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2001. 220 с.
3. Молодиченко Н.А. Психолого-педагогічна підготовка майбутнього вчителя іноземної мови до морального виховання підлітків: дис. ... канд. пед. наук.: 13.00.04 / Інститут педагогіки і психології професійної освіти АПН України. Київ, 2002. 225 с.
4. Растригіна А. М. Розвиток теорії вільного виховання у вітчизняній і зарубіжній педагогіці кінця ХІХ – першої половини ХХ століття: дис. ... доктора пед. наук.: 13.00.01 / Київський нац. ун-т. імені Тараса Шевченка. Київ, 2004. 488 с.
5. Пустовіт Г.П. Теоретико-методичні основи екологічної освіти і виховання учнів 1-9 класів у позашкільних навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора пед. наук.: 13.00.07 / Тернопільський національний пед. ун-т. імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2005. 51 с.
6. Шпак О.Т. Теорія та практика підготовки педагогічних кадрів до економічного виховання школярів у системі безперервної освіти: дис. ... доктора пед. наук.: 13.00.04 / Нац. пед. ун-т імені М.П. Драгоманова. Київ, 2001. 454 с.

The purpose of the research is devoted to determining the specificity of modelling as a method of theoretical and empirical justification of educational systems. The author emphasizes that the problem of modelling different educational systems is one of the key in modern pedagogy. The teacher considers the model of the educational space of free self-determination of the personality, the basic structural units of which are the physical environment, social and psychological factors and the program of education. The scientist analyzes the components of the structural model of the educational space of free self-determination of the individual: spatial-subject, social-psychological, organizational-pedagogical. The researcher studies the model of preparation of teachers for aesthetic education of pupils in the modern information space, which includes the target, motivational, meaningful, operational and effective corrective components. The author studies the model of psychological and pedagogical preparation of the future foreign language teacher for moral education of adolescents, developed using the tools of folk pedagogy on the basis of taking into account the principles of democratization, humanization of the educational process, nationality of education, compliance with modern requirements. The educator analyzes the model of an integrative approach to educating healthy lifestyles in younger students. The scientist researches the developed model of preparation of the future teacher for economic education of pupils. The author studies the developed functional model of ecological education and upbringing of students in the educational process of extracurricular educational institutions of ecological and naturalistic profile.

Key words: modelling, method, educational systems.